

Konu: **Kadim Diller ve Yazılar**

Yazı: **98**

As Kök Sözcüğü

Doç. Dr. **Haluk BERKMEN**

Kadim Diller ve Yazılar bölümünün **23** sayılı **Ege Adalarında Türk Dili** (1) ve **24** sayılı **As, Ok ve Tur Halkı** (2) başlıklı yazılarımda ÖN-Türklerin Ege adalarına ve batı Anadolu kıyılarına binlerce yıl önce gelip yerleşmiş olduklarından söz ettim. Hatta Midilli adasını üs seçmiş olan Amazonların Saka Türklerinden olduklarını **35** sayılı **Amazonlar ve Dionysos** başlıklı yazımda açıkladım (3). Bu Ön-Türk grupları (boyları) kendilerine **AS** halkı diyorlardı.

Demek ki As halkı öylesine önemli ve kadim Ön-Türk kökenli boylar topluluğu (federasyonu) imiş ki, Asya kıtasının adı dahi onlardan gelmektedir. Zira Asya adı AS-ÖYÜ, yani Asların bölgesi, iken zamanla Yunanca 'öyü' sözcüğü '-iya' ve '-ya' takılarına dönüşmüştür. Nitekim 'köy' sözü Ok-öyü (Ok halkının bölgesi) kök sözcüklerinden türemiştir.

As kök sözcüğünü halen pek çok güncel sözcük içinde buluyoruz. Örneğin: Asker = As-Ok-Er kök sözcüklerinin birleşiminden oluşmakta ve anlamı "As ile Ok erleri" olmaktadır. Öz kaynak veya soy-sop anlamlarını içeren ve Arapça sanılan Asıl, Aslı ve Asli sözcükleri Ön-Türkçe kaynaklı olup, "As halkından türeyen" anlamını içermektedirler. Nitekim 'asal' sözünde "esasla ilgili, asıl ve temel olanla ilgili" anlamları bulunmaktadır.

As kök sözcüğünü "As gibi ol" anlamını içeren hayvanların kralı olan 'Aslan' adında da bulmaktayız. Yüzyıl veya çağ anlamlarını içeren Asır sözcüğü de Arapça sanılır. Oysaki bu sözcük 100 tane yıldan oluşan belli bir süreyi değil, uzun ve eski bir dönemi belirtmektedir. Ayrıca Asya'dan batıya göç etmiş Cermen halkının dili olan Almancada 'uralt' sözü "kadim ve son derece eski" anlamlarını içermektedir. Bu sözden Alman toplumlarının Ural dağlarının eteklerinden batıya yayıldıklarını ve dillerinde birçok Ön-Türkçe kökenli sözcük bulunduğunu anlamaktayız. **83** sayılı **Türkçe ve Almanca** başlıklı yazımda Almanların kökeninden söz ettim (4). 'Uralt' sözünde Ur ve Alt kök sözcükleri bulunmakta, Almanca 'alt' kök sözcüğü "kadim, en alttaki kaynak" anlamını içermektedir. Ayrıca bu kök sözcüğün Orta Asya'daki Altay (Alt-ay) adında bulunuşu bir tesadüf olmasa gerek.

M.Ö. 1400lerden M.Ö. 600lere kadar kuzey Irak ve Anadolu'nun güneydoğusunda büyük bir imparatorluk kurmuş olan **Asur** halkı da As halkının bir kolu olmuş olabilir. Dillerinin Sami dil grubuna ait oluşunun nedeni, M.Ö. 2000lerden bağımsızlıklarını ilan ettikleri M.Ö. 1400lere kadar –yaklaşık 600 yıl– Sami bir dil konuşan Babillilere bağımlı oluşlarındandır. Nitekim Asur adını As-Ur olarak ayırdığımızda "yerleşik veya asıl As halkı" anlamı belirtmektedir. Sümer şehirleri arasında önemli iki merkez olan Ur ve Uruk şehirlerinin bulunduğunu hatırlatmak isterim. Sümer halkının bu bölgeye Asya'dan göç ettikleri ve dillerinin Ön-Türkçe kökenli olduğu gittikçe kabul görmektedir. Ayrıca M.Ö. yaklaşık 2350 yıllarında yaşamış Sümer kralının adı **Urukagina** olduğu bilinmektedir (5).

As kök sözcüğü zamanla Az şeklinde de kullanılmıştır. Nitekim Azeri "As-eri" demek olup, Azerbaycan adı "As-Er-Bay-Can" kök sözcüklerinden oluşmaktadır. Keza Arapça sanılan Azra adında da "As-eri" anlamı bulunmaktadır. Kadim Türkçede H sesi KH şeklinde genizden telaffuz ediliyordu. Bu bakımdan Orhun harfleri arasında H sesini veren bir harf yoktur. Ok sözü de eskiden OKH şeklinde telaffuz ediliyordu. Türkçede H sesiyle başlayan tüm sözcüklerde "okh" kök sözcüğü bulunmaktadır. Örneğin Hazer adı "Okh-As-Er" hecelerinden oluşmuştur. Bu adda As → Az dönüşümünü görmekteyiz. H harfi genelde sessizdir ve okunmaz. Örneğin, Hotel yazılsa da Otel olarak okunur. Trakya Türkleri de Hasan adını Asan olarak telaffuz ederler. Orta Amerika halklarından Aztek halkı Mayaların komşuları idi. Bu isimde de Türkçe Az ve Tek hecelerinin oluşu tesadüf olabilir mi? Azeri kökenli 'azman' sözcüğünün anlamı "çok iri, çok azametli, çok heybetli" olup, **Az-Man** olarak ayrıldığında "As kişisi" demek olduğu ortaya çıkmaktadır.

Asya Türkçesinde As/Az yüksekte duran asılı yer demektir. Demek ki 'asılmak' ve 'asmak' fiilleri "yüksekte bulunmak" ve "yükseğe yerleştirmek" anlamlarını içermektedirler. Ayrıca 'asarmak' fiili "ele geçirip saklamak" demektir. Zamanla bu sözcük 'aşırma' şekline dönüşmüştür. Kazakistan'ın başkenti olan Astana adında da "yüksek yer" anlamı saklıdır.

'Asarı' sözcüğü Tibetçede göksel Tanrıları tanımlamakta kullanılır. Moğolca 'asar' çadır demektir. Bu sözcük kadim Türklerin göğü yüksekte duran bir çadır olarak algılamaları ile ilişkili olabilir. Farsça 'asman' veya 'asuman' gök anlamını taşır. Bu bakımdan As halkının "göksel bir halk" veya "yüksekte duran yöneticiler" olduğunu anlıyoruz. 'Asar' ve 'Asur' sözlerinin "Tanrılar yurdu" demek olduğunu da kanıtlamış oluyoruz.

Vikinglerin dilinde tanrıların bulunduğu yere 'Asgord' denir. Anlamı da "As bahçesi" demektir. 'Gord' sözü İngilizceye 'garden' olarak geçmiştir. Asgord'un bir bölgesi olan Valhalla'da **Odin** ve karısı **Frigg** yaşarlar ve orayı yönetirler. Odin adıyla ilgili **94** sayılı **Vikingler** başlıklı yazıma bakınız (6). Frigg adından ise **36** sayılı **Çuvaş Dili ve Frig Külahı** başlıklı yazımda söz ettim (7). Bir Frigg kralı olan ve M.Ö. 738 ile M.Ö. 696 yılları arasında Gordion bölgesini yönetmiş olan Midas'ın sunağının yüzeyinde pek çok Okh simgesi bulunmaktadır. Altta bu sunağın fotoğrafını ve ayrılmış Okh simgesini görmekteyiz (8). Bu sunak Frigg halkının Anadolu Ok'larından olduklarını kanıtlamaktadır. Okh simgelerini **22** sayılı **Okh Halkları** başlıklı yazımda görebilirsiniz (9)

FRİG YAZILIKAYA
Kral Midas'ın Sunağı

Kaynaklar

- (1) <http://www.halukberkmen.net/pdf/65.pdf>
- (2) <http://www.halukberkmen.net/pdf/59.pdf>
- (3) <http://www.halukberkmen.net/pdf/185.pdf>
- (4) <http://www.halukberkmen.net/pdf/341.pdf>
- (5) <http://oll.libertyfund.org/pages/urukagina-c-2350-bc>
- (6) <http://www.halukberkmen.net/pdf/377.pdf>
- (7) <http://www.halukberkmen.net/pdf/186.pdf>
- (8) <http://www.bilgiustam.com/kral-midas-kimdir-midasin-kulaklari-efsanesi-nedir/>
- (9) <http://www.halukberkmen.net/pdf/58.pdf>